

**UNIVERSITATEA “LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
“SFÂNTUL ANDREI ȘAGUNA”**

REZUMATUL LUCRĂRII DE DOCTORAT

**„DEZBATEREA CONCEPTULUI DE ”RE-EVANGHELIZARE”
A EUROPEI.
O PERSPECTIVĂ ORTODOXĂ”**

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT :
PR. PROF. DR. AUREL PAVEL**

**DOCTORAND :
DIAC. IOAN – PAUL CRÎNGAȘU**

**SIBIU
2014**

CUPRINSUL TEZEI DE DOCTORAT

Motto-uri	p. 3
Cuprins	p. 5
Introducere	p. 9
A. Actualitatea temei	p. 9
B. Stadiul actual al cercetărilor referitoare la subiectul „noii evangelizări”	p. 11
C. Delimitarea temei alese	p. 15
I. Biserica – afectată de erorile teologice și de secularizare	p. 18
A. Secularizarea și urmările acesteia în mediul vest european	p. 18
B. Vechiul concept de Grație creată și efectele pe care această teologie le- a provocat creștinilor de rând	p. 29
1) ”Fericita contemplare a lui Dumnezeu” în teologia veche romano – catolică	p. 32
2) Îndumnezeirea omului în teologia ortodoxă	p. 45
3) Concluzii și revizuire doctrinare catolice	p. 56
C. Lucrarea Bisericii Ortodoxe în lume, neafectată de timp și de istorie	p. 60
II. Contextul apariției conceptului de "re-evangelizare" în spațiul european occidental contemporan	p. 68
A. Dimensiunea crizei religioase din Europa de Vest	p. 68
1) De–secularizarea sau post–secularizarea Europei, între teorie și realitate	p. 77
2) ”Vicarious religious affiliation” sau ”afilierea religioasă prin împuternicire”	p. 80
3) Studiu de caz: Arhidieceza Romano-Catolică de Viena p. 83	
B. Atitudinea ostilă a autorităților statale, europene și mondiale față de valorile creștine bi-milenare	p. 90
C. Influența crescândă a Islamului în Europa de Vest	p. 94
1) Dimensiunea problemei islamizării în Europa de Vest	p. 95
2) Soluțiile Bisericii Ortodoxe la aceste probleme	p. 101

3) Concluzii	p. 104
III. "Noua evanghelizare" - proiect misionar catolic de mare anvergură.	p. 107
A. Scurtă descriere a conceptului de "nouă evanghelizare", din perspectiva pontifilor și a teologilor romano-catolici	p. 109
1) Argumente ale pontifilor cu referire la subiectul "re-evanghelizării"	p. 110
2) Alte voci din rândul clericilor și teologilor romano-catolici referitoare la subiectul "re-evanghelizării"	p. 112
B. Documente oficiale ale Bisericii Catolice, referitoare la conceptul de "nouă evanghelizare"	p. 114
1) Enciclica „ Redemptoris Missio ” (7 decembrie 1990) a Papei Ioan Paul al II-lea: context, exigențe, priorități	p. 115
2) Omilia de la Mogila , Polonia (09 iunie 1979) a Papei Ioan Paul al II-lea prin care a anunțat noțiunea de "nouă evanghelizare".	p. 119
3) Constituția pastorală „ Gaudium et Spes ” (7 decembrie 1965) a Conciliului II Vatican.	p. 119
4) Decretul „ Ad gentes ” (7 decembrie 1965) al Conciliului II Vatican".	p. 121
5) Îndemnurile apostolice „ Nuntiandi Evangelii ” (8 decembrie 1975) ale Papei Paul al VI-lea.	p. 124
6) Îndemnurile apostolice „ Christifideles laici ” (30 decembrie 1988) ale Papei Ioan Paul al II-lea	p. 126
7) Scrisoarea apostolică „ Nuovo Millennio Ineunte ” (6 ianuarie 2001) a Papei Ioan Paul al II-lea	p. 128
8) Scrisoarea apostolică „ Ubicumque et Semper ” (21 septembrie 2010) a papei Benedict al XVI-lea.	p. 129
9) Scrisoarea apostolică „ Evangelii Gaudium ” (24 noiembrie 2013) a papei Francisc.	p. 131
C. Consiliul Pontifical pentru promovarea „noii evanghelizări”	p. 132
D. Teologi catolici preocupați de tema „noii evanghelizări”	p. 136
1) Liturgia ca mijloc de realizare a evanghelizării "Ad Gentes" și a "noii evanghelizări"	p. 144
2) Familia – nucleu al "noii evanghelizări"	p. 148

3) Misiologi catolici reticenți cu privire la conceptul de ”nouă evanghelizare”	p. 153
IV. Asociațiile laicului în Biserica Catolică – un răspuns la chemarea misionară pentru ”re-evanghelizare”. O prezentare selectivă.	p. 158
A. Introducere în temă	p. 159
B. Neocatehumenatul	p. 162
C. Mișcarea Focolarelor	p. 167
D. Consiliul Pontifical pentru Laici și rolul lui în raport cu aceste mișcări	p. 170
E. Alte asociații ale credincioșilor cu ”Drept Pontifical”	p. 172
F. ”Annus Fidei”, ”Misiunea Metropolis” și alte programe misionare parohiale pornite la inițiativa Bisericii Catolice	p. 179
G. Excese	p. 183
V. Perspective ale „re-evanghelizării” în spațiul ortodox.	p. 186
A. Opinii ale teologilor ortodocși asupra conceptului de „re- evanghelizare”	p. 186
B. Inițiative ale misiunii ortodoxe ce au legătură cu tema „re- evanghelizării”	p. 195
C. Reflexii personale cu privire la implementarea conceptului de ”re- evanghelizare” în misiologia orodoxă.	p. 199
D. Sinodul Pan-Ortodox de la Constantinopol, din anul 2016 – o împlinire a unei nevoi vechi de peste 1000 de ani sau premisa pentru ”re- evanghelizarea” ortodoxă.	p. 211
Concluzii.	p. 216
Anexe	p. 220
A. Anexa 1 – Numărul musulmanilor în Europa de Vest și procentul în raport cu populația totală a țării, așa cum se prezentau în anul 2005	p. 220
B. Anexa 2 – Evoluția statistică a numărului de credincioși din Arhidieceza Romano – Catolică de Viena între anii 1950 și 2010	p. 221
C. Anexa 3 – Procentajul europenilor care cred sau nu în Dumnezeu, prezentate în paralel între anii 2005 și 2010	p. 222

D. Anexa 4 – Procentajul țărilor europene în care oamenii cred sau nu în Dumnezeu.....	p. 223
E. Anexa 5 – Poziționarea țărilor Europei între cele două dimensiuni: ”tradițională” – ”seculară” și ”materialistă” – ”post-materialistă”	p. 224
Bibliografie generală.	p. 225

CUVINTE CHEIE

Misiologie, misiune, secularizare, Grație creată, teologie romano – catolică, teologie ortodoxă, **re-evanghelizare**, **noua evanghelizare**, criza religioasă, de–secularizarea, post–secularizarea, vicarious religious affiliation, Islam, Neocatehumenatul, Mișcarea Focolarelor

INTRODUCERE

Tema acestei lucrări științifice mi-a suscitat interesul atunci când am deschis un volum al Preafericitului Părinte Patriarh Daniel în care am aflat despre o **mărturisire a Părintelui Dumitru Stăniloae: „Dacă aș fi din nou tânăr, aș face totul pentru recreștinarea Europei”**¹. Am ajuns să constat că subiectul acesta este de foarte mare actualitate în contextul în care în urmă cu câțiva ani, atunci când am avut posibilitatea să vizitez o parte din Europa de Vest, am rămas șocat de faptul că mă așteptam să văd catedrale foarte frumoase, realizate în stiluri impresionante și mă așteptam să văd în ele oficierea unor slujbe catolice somptuoase, cu biserica plină, așa cum vedeam în imaginile de la Vatican. Surpriza a fost că aceste catedrale existau, dar erau complet goale. În ele se oficia câte o Mesă de o oră o dată sau de două ori pe săptămână, la care participau maxim zece credincioși, iar apoi biserica fie era închisă, fie dacă era deschisă, nu găseai pe nimeni în ea, nici măcar un angajat. Cu trecerea anilor m-am obișnuit cu această imagine pe care am văzut-o constant. Nu am reușit să gădesc, însă, o justificare pentru această situație. Am încercat să aflu cauzele care au generat acest gol religios vizibil resimțit sau consecințele și soluțiile pentru această situație, dar fără un răspun satisfăcător. Am simțit nevoia, în acest context, să subliniez printr-o ordine logică toate aceste probleme, pentru a aduce un aport personal eficient la eforturile curente de soluționare a crizei religioase pe care Europa de Vest o parcurge.

Am considerat că este interesant acest subiect și în sens practic, deoarece astăzi Biserica Ortodoxă Română este mai prezentă decât oricând în Europa, prin misiunea pe care o fac acolo cu greutate eparhiile românești. Multe studii pe această temă pe care le-am parcurs, aveau o viziune destul de scolastică despre lume și despre principiile morale care o guvernează. Deoarece autorii acestor studii sunt aproape exclusiv catolici, am simțit de multe ori nevoia să aduc o opinie personală cu privire la subiectele tratate și să încerc să descopăr cauza unei astfel de viziuni. De aceea m-am întors de multe ori la principii creștine de bază, precum familia, trăirea creștinească etc, care am simțit că sunt tratate într-o formă derivată și care, dacă sunt

---

¹ DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Locțiitor de Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, *Comori ale Ortodoxiei*, Editura Trinitas, Iași, 2007, p. 1.

înțelese greșit, generează multe probleme în înțelegerea autenticului mesaj evanghelic.

Întrucât confuzia sau criza religioasă ce impune atitudine din partea Bisericii se resimte cel mai mult în Europa de Vest, am decis să limitez aria cercetărilor mele la această zonă geografică. Am avut ocazia să văd personal catedrale transformate în centre comerciale sau biserici impresionante care duminica nu depășeau un număr mai mare de zece-douăzeci de credincioși, iar statisticile despre practicarea credinței în public și în mediul privat pe care le-am citit ulterior întăreau și adânceau și mai mult trista constatare.

I. BISERICA – AFECTATĂ DE ERORILE TEOLOGICE ȘI DE SECULARIZARE

În prima parte a lucrării am abordat câteva aspecte generale, introductive, care să pregătească analizarea conceptului de „re-evanghelizare”. În această primă parte introductivă am dezvoltat tema secularizării cu aparițiile și urmările acesteia în Europa Occidentală. Ținând cont de faptul că subiectul secularizării este extrem de mult tratat atât de teologii creștini, cât și de teologii altor culte creștine, m-am rezumat la acele studii care sunt relevante pentru tratarea subiectului „re-evanghelizării” și care sunt de actualitate. Totdată, am argumentat și faptul că lucrarea Bisericii în lume trebuie să fie neafectată de cursul istoriei, pentru a-și păstra sfințenia. Ultimul argument introductiv este legat de eroarea teologică veche a Grației create și felul în care aceasta a afectat creștinul catolic de rând, în istorie, depărtându-l de Evanghelie.

Teologii atribuie termenului „secularizare” mai multe sensuri, derivând din forma de înțelegere a relației lui Dumnezeu cu lumea. Astfel, Georges Mantzarides spune că „forma primară de secularizare este procesul deosebirii lumii de Dumnezeu sau renunțarea de a atribui lumii și lucrurilor lumești caracter transcendent, lucru care a fost caracteristic credinței Vechiului Testament. Lumea este, bineînțeles, recunoscută ca lucrare a lui Dumnezeu și nu poate fi înțeleasă fără El. Pe lângă aceasta, Dumnezeu se manifestă și lucrează în lume. Dar în același timp, accentul este pus pe natura seculară a lumii, cu alte cuvinte pe caracterul său creat, care o deosebește radical de Dumnezeu”².

---

² George Mantzarides, The Phenomenon of Secularisation, in The Greek Orthodox Theological Revue nr. 1/1980, p.1 Apud Protosinghel Ambrozie Meleacă, *op. cit.*, p. 88.

Ieșirea din această perioadă a secularizării este văzută în două posibile direcții, de către cei care i-au văzut un sfârșit.

Prima și cea mai probabilă, consider că este ideea de ”re-confesionalizare” sau ”de-secularizare” caracterizată printr-o reîntoarcere la valorile evanghelice într-o formă interesată și sinceră. Această teorie o voi trata în capitolul următor, unde se potrivește contextului.

Cea de-a doua evoluție posibilă a secularizării este una pesimistă din punctul de vedere religios, deoarece ea implică tranziția spre un model de om perfect din punct de vedere evolutiv, prin ceea ce se numește ”**transhumanism**”³. Acest concept numit și ”post-umanism” spune, pe scurt, că omul va evolua prin dezvoltările tehnologice atât de rapide, spre o viață mai lungă, mai sănătoasă, mai fericită etc, deoarece tehnologiile vor elimina imperfecțiunile biologice și bolile sociale pe care acestea le cauzează, perfectând deci atât omul, cât și societatea în general⁴. Conceptul nu lasă loc vreunei religii în viața omului, nevoile individului fiind acoperite de tehnologia care îi este la îndemână cu orice. Evoluția culturală și intelectuală, spune conceptul ”post-umanismului”, va propulsa omul spre o condiție îmbunătățită prin rațiune, care îi va fi suficientă pentru continua evoluție spre care aspiră. Acest concept presupune ca oamenii să își asume procesul evoluției lor prin metodele amintite, pentru a elibera astfel specia umană de limitările ei biologice⁵.

Ultimul argument introductiv este legat de eroarea teologică veche a Grației create și felul în care aceasta a afectat creștinul catolic de rând, în istorie, depărtându-l de Evanghelie.

Consider că această inovație doctrinară este una dintre cauzele majore care au generat în timp îndepărtarea omului de Biserica Catolică. Am început să dezvolt această idee după ce am întâlnit un cuvânt al Părintelui Stăniloae care descrie efectele acestei teologii asupra creștinilor catolici: ”În diferite confesiuni creștine sunt mulți credincioși a căror viață creștină nu s-a redus la formulele doctrinare oficiale ale confesiunilor lor. **Tradiția veche creștină a fost mai tare decât inovațiile de doctrină** aduse de întemeietorii lor și susținute în mod oficial până azi de acele

---

³ Hava Tirosh-Samuelson, *Transhumanism as a secularist faith*, în *Zygon*, Nr. 47/2012, Issue 4, p. 711-716.

⁴ Pentru o studiere mai aprofundată a conceptului, recomand și Robert M. Geraci, *Video Games and the Transhuman Inclination*, în *Zygon*, Nr. 47/2012, Issue 4 și James J. Hughes, *The Politics of Transhumanism and the Techno-Millennial Imagination, 1626–2030* în *Zygon*, Nr. 47/2012, Issue 4.

⁵ Acest tip de gândire și finalitatea lui sunt caricaturizate foarte bine de un desen animat din anul 2004 numit ”Wall-E”.

formațiuni și de teologii lor. **În catolicism, de exemplu, se practică până azi Tainele**, însoțite de convingerea credincioșilor că prin ele se unesc intim și nemijlocit cu Hristos, deci că Hristos este lucrător în sânul Bisericii, deși teoria teologică a dat lui Hristos un loc și și concepe mântuirea adusă de Hristos ca împlinită prin simpla satisfacție dată de El lui Dumnezeu, pe Golgota, sau **declară că harul primit în Taine este o grație creată, nu o lucrare izvorâtoare din dumnezeirea necreată a lui Hristos și ca prelungire a ei în ființa credincioșilor**". Dar, deși "credincioșii diferitelor confesiuni creștine s-au pomenit fără voia lor în cadrul acelor denominațiuni, cu credințe despre un Hristos care nu e prezent cu toată eficiența Lui mântuitoare în sânul lor, **participarea lor nedeplină la Hristos, și aceasta în mare măsură fără vina lor, poate avea ca urmare o participare nedeplină la El și în viața viitoare**"⁶.

Următoarea temă introductivă pe care am dezvoltat-o în prima parte este referitoare la neschimbabilitatea lucrării Bisericii Ortodoxe în lume, ca fundament al misiunii adevărate creștine. Am argumentat aici faptul că indiferent de schimbările survenite în societate cu trecerea generațiilor, lucrarea Bisericii Ortodoxe este neschimbată în esența ei, doar forma de propovăduire modificându-se, adaptându-se nevoilor unei anumite comunități, unui anumit timp etc. Acest aspect îl consider necesar pentru că în cuprinsul lucrării am adus – ca și aport personal – argumentul că dacă lucrarea Bisericii Ortodoxe în istorie este neschimbată pentru că dogma a rămas neschimbată, nu același lucru putem spune și despre Biserica Romano – Catholică. Aceasta pentru că, atunci când situația părea că o cere, doctrina Bisericii Romano – Catolice a primit modificări sau completări, acest lucru compromițând încrederea "turmei" în "Păstorul ei". Iar acest lucru a produs în timp depărtarea omului de normele Evanghelice, **creând un cerc vicios în care omul se depărtează de Biserică, iar Biserica se apropie de om depărtându-se de valorile Ei esențiale**.

II. CONTEXTUL APARIȚIEI CONCEPTULUI DE „RE-EVANGHELIZARE” ÎN SPAȚIUL EUROPEAN OCCIDENTAL CONTEMPORAN⁷

---

⁶ Pr. Dumitru Stăniloae, apud Pr. Lect. Dr. Nicolae Moșoiu, *Unitatea și catolicitatea Bisericii*, în Revista Teologică, Nr. 1/2007, pp. 2-3.

⁷ O radiografie foarte bună a situației care a generat nevoia de o „nouă evanghelizare” face Arhim. Teofil Tia și acest volum a fost principala sursă consultată, pentru hotărârea abordării optime a acestui capitol al lucrării mele: Arhim. Teofil Tia, *Descreștinarea. O apocalipsă a culturii*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003, 581 p.

Partea a doua a lucrării prezintă diferite cauze ale apariției și adâncirii crizei religioase ca stare de fapt. Am prezentat deci dimensiunea crizei religioase a Europei Occidentale întâi după efectele acesteia, foarte vizibile și îngrijorătoare. Apoi am prezentat dimensiunea crizei religioase din Europa de Vest după cauzele acesteia, printre care am menționat și influența crescândă a Islamului în Europa de Vest, cauze care produc efecte în rândul creștinilor din Occidentul european și agrează prin intoleranță și mesaj combativ, nu pașnic. Toate aceste elemente înșiruite au în comun faptul că au slăbit credința comunităților creștine bi-milenare europene prin greșelile propovăduite, afectând individul, familia și comunitatea creștină ce a lăsat mesajul creștin pentru lucruri efemere.

Dacă în capitolul dedicat acestui subiect am definit secularizarea ca pe un proces în care omul încearcă să devină independent față de Dumnezeu, adică să nu mai vadă că este dependent de Dumnezeu, în capitolul curent voi sublinia, pe scurt, efectele statornicirii în această gândire greșită, ca alternativă la gândirea tradiționalistă⁸.

Am afirmat în capitolul despre secularizare faptul că aceasta începe odată cu Iluminismul, odată cu uitarea treptată a lui Dumnezeu în acțiunile pe care le face omul în viața lui. Dacă secularizarea a afectat foarte mult pe unii oameni, acest lucru este din cauza oamenilor care s-au îndepărtat de Dumnezeu. Dar acest lucru nu a atras doar depărtarea lor de Dumnezeu. Deși după Potop Dumnezeu a făgăduit să nu îl mai pedepsească pe om, acest lucru nu înseamnă că Dumnezeu nu îl ceartă pe omul care l-a uitat. Și cu atât mai mult nu înseamnă că Dumnezeu nu își întoarce fața și El de la cei care îl resping. Dacă știm că Dumnezeu se bucură ca noi să îi cerem ajutorul în fiecare moment din viața noastră, chiar și la cele mai mici probleme, este pentru că ignorarea Lui și autosuficiența nu Îi sunt pe plac.

Desigur, Dumnezeu se bucură atunci când vede o societate civilizată, în care oamenii se respectă unii pe alții și respectă legea, dar nu se bucură deloc dacă aceste lucruri sunt făcute fără invocarea Lui. Dacă vedem din cărțile profetice ale Vechiului Testament că Dumnezeu își certa poporul atunci când Israel îl uita, la un ciclu de

---

⁸ Părintele Patriarh Daniel spunea, la vârsta de 28 ani când își scria doctoratul, că starea de criză a creștinismului occidental se manifestă prin criza față de lume, prin distanța sau tensiunea dintre doctrina oficială a Bisericii Catolice și credința efectivă a credincioșilor, prin accentuarea atitudinilor de grupuri din Biserica Catolică, prin conflicte deschise și contestații, prin pierderea simțului apartenenței la Biserică, prin Secularism, prin criza vieții duhovnicești, prin criza teologiei, și prin înmulțirea sectelor. Fiecare dintre aceste aspecte este încă de mare actualitate, unele dintre acestea accentuându-se dealungul trecerii anilor. – Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Teologie și spiritualitate*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010, pp. 257-268.

câteva sute de ani și îl pedepsea, nu înseamnă că acum, cu Noul Legământ, Dumnezeu nu se mânie și nu își întoarce și El fața de la un popor care îl ignoră din ce în ce mai mult. Am făcut această afirmație deoarece cred că procesul de secularizare a avut ca și efect nu numai depărtarea de Dumnezeu a omului, ci și pedepsirea omului de către Dumnezeu, prin întoarcerea feței de la ei, de la cei care au fost evanghelizați și acum L-au uitat pe Cel care le-a dăruit pacea.

De aceea, opinia mea este că **secularizarea nu este ceva nou, ci este același pas greșit din istoria mântuirii oamenilor, este repetarea aceleiași greșeli în care poporul lui Dumnezeu (sau acum – poporul cel nou, numit cu numele Lui, așa cum sunt numiți creștinii în slujba Utreniei și nu numai⁹) îl uită pe Domnul, iar El, dacă în perioada veterotestamentară îl pedepsea pe Israel, poporul Său, acum nu ne pedepsește trimițând profeți care să ne vestească o pedeapsă ci ne pedepsește lăsându-ne singuri, așa cum cerem să fim, fără El. Și aceasta este o pedeapsă pentru că într-adevăr omul, fără purtarea de grijă a lui Dumnezeu, s-ar autodistruge.** Căderile din Vechiul Testament însemnau că oamenii spuneau că ceea ce fac ei nu este împotriva voii lui Dumnezeu, și de aceea au avut legi și proroci și pedepse, pentru a li se arăta în toate felurile faptul că este rău. Iar în zilele noastre căderile înseamnă nesocotirea lui Dumnezeu în viața noastră și de aceea pedepsele sunt diferite acum față de atunci.

Vestea cea bună, însă, este că perioada aceasta a post-secularizării sau a de-secularizării reprezintă, văzând lucrurile în acest context al istoriei mântuirii oamenilor, însăși revenirea omului la Creatorul său. Și această revenire are loc fără ca omul să fi primit vreo pedeapsă, vreun semn mare, vizibil, inconfundabil, așa cum trimitea Dumnezeu prin profeții Săi făcători de minuni, ci are loc prin retrezirea omului, prin reîntoarcerea lui și prin constatarea de către acesta a faptului că golul lăsat de ateism produce efecte negative.

Dar, deși fenomenul de-secularizării este din ce în ce mai prezent în Europa, nu se observă o creștere a numărului de credincioși, ci mai degrabă o scădere a acestuia, în continuare. Faptul că acest gol resimțit în sufletele oamenilor nu este umplut de creștinismul tradițional european este un semn de întrebare. Pentru aceasta am hotărât ca în acest capitol să prezint selectiv aspectele ce consider că sunt alternativele principale care amenință această restabilire a tradițiilor creștine fundamentale europene bi-milenare și apostolice. Înainte de aceasta însă vreau să fac

---

⁹ *Liturghier*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2000, p. 69.

apel la situații concrete în care să prezint diferite aspecte din viața religioasă europeană și să fac apoi o prezentare mai amplă a stării Bisericii Catolice din Austria, stare pe care am reușit să o cunosc mai îndeaproape.

Un subiect care devine din ce în ce mai important în Europa este cel al bisericilor goale, în care nu mai intră decât turiștii care fac poze.

Această constatare este deosebit de tristă și la auzul ei am vrut să verific dacă este o imagine realistă asupra situației¹⁰. Așa am ajuns la următoarele știri. În Olanda, spre exemplu, este o practică deja cunoscută ca bisericile să fie transformate în biblioteci, teatre sau cafenele¹¹. Obiectele sacre ale acestor catedrale fie sunt depozitate, fie sunt donate altor comunități parohiale, din țările care au nevoie de ele. Iar oamenii își amintesc cum **"în Olanda, prezența în biserică catolică era cea mai ridicată din Europa¹², de peste 90%. Acum este mai mică de 10%.** Acest mod de a face lucrurile - totul sau nimic, este specific olandezilor"¹³, spune reverendul Jan Stuyt din orașul Nijmegen, unul din membrii echipei care decide ce biserici vor fi închise.

În total, din 1970 până în 2008, 205 biserici catolice din Olanda au fost demolate, iar 148 a fost transformate în centre de sănătate, restaurante, librării sau apartamente¹⁴.

Unui necunoscător i se pare, poate, că Liturghia duminicală este aceeași mereu și că nimic nou nu apare în cult, pentru credinciosul de rând. Dar viața creștinului nu este niciodată monotonă pentru că dacă slujbele, rugăciunile, rotația anilor liturgici, toate acestea nu aduc nimic nou, elementul care se schimbă mereu este vârsta noastră biologică și vârsta noastră duhovnicească și acestea două ne pun întotdeauna în fața a ceva nou. Dumnezeu este mereu același, Biserica sa este mereu aceeași (așa cum am arătat în primul capitol), dar omul nu este mereu același. **Vârsta biologică arată noi bucurii, noi neputințe, noi ispite etc. iar vârsta duhovnicească, cu atât mai mult.**

De aceea lucrarea Bisericii este neafectată de trecerea generațiilor, dar forma de transmitere a mesajului pururea-același **este și trebuie să fie constant modernă, actualizată.**

---

¹⁰ Pentru o radiografie bine prezentată însoțită de soluții, a se vedea: Friedemann, Walldorf, *Towards a Missionary Theology for Europe: Conclusions from the Ecumenical Debate on the New Evangelization of Europe between 1979-1992*, în *European Journal of Theology*, Nr 13/2004, Issue 1, pp. 34-37.

¹¹ Knippenberg, Hans, *Secularization in the Netherlands in its historical and geographical dimensions*, în *Geo Journal* 45/1998, pp. 209 – 210.

¹², Hans Knippenberg, *op. cit.*, p. 209.

¹³ <http://www.zf.ro/business-international/olanda-transforma-bisericile-in-biblioteci-sau-teatre-si-camioane-intregi-de-obiecte-religioase-ajung-in-tari-din-toata-lumea-9679063> 26 martie 2014

¹⁴ *Ibidem*.

Superficialitatea cu care mulți creștini europeni occidentali tratează latura religioasă a propriei lor vieți a fost criticată, numită în multe feluri și atribuită multor cauze, în special de teologii catolici care au simțit în timp această schimbare, dar și de teologi ortodocși, care sunt misionari pe aceste locuri de mai puțin timp. Principalele cauze, care au și generat nevoia de o ”nouă evanghelizare”, am decis să le menționez pe scurt în primele două capitole ale lucrării mele. Un punct de vedere interesant care conturează cel mai bine starea de fapt a lucrurilor este teoria ”afilierii religioase prin împuternicire”¹⁵. Aceasta a fost exprimată cel mai bine de prof. Richard Rymarz, în studiul ”Living Vicariously: Some Implications of the New Evangelization for Catholic Schools”. Acesta susține că **”noua evanghelizare” este de fapt un răspuns direct la tendința socială contemporană de a ”mandata” altora datorită experienței religioase**. Acest punct de vedere mi s-a părut că descrie cel mai bine situația în care se încadrează creștinii europeni care au nevoie de ”re-evanghelizare”. Aceștia nu sunt potrivnici religiei, ci se simt și se comportă ca și cum nu fac parte din Biserică, deși declarativ, ei spun că fac parte. Acest paradox este explicat foarte bine de această definiție a stării lor. Creștinii afectați de această ”superficialitate” nu neagă existența lui Dumnezeu, se bucură că există un grup de oameni care se roagă și întrețin o relație cu El, dar nu fac parte din acest grup¹⁶ decât în sensul în care Biserica îi ajută și pe ei prin rugăciunile ei.

Bineînțeles că, în primul rând, această situație este cauzată tot de necunoașterea adevăratelor valori creștine. Dar o cauză secundară cred că este atitudinea Vaticanului de a ”instituționaliza” Biserica, într-o formă piramidală, în care vârful piramidei este ”Vicarius Filii Dei”¹⁷, ale cărui decizii sunt implicit acceptate de Dumnezeu, mai ales în situațiile în care acesta are controversata infailibilitate, iar credincioșii de sub el consideră suficientă confirmarea de către el, a diferitelor probleme. **De altfel, cel care a închis lucrările Conciliului II Vatican, papa Paul al VI-lea, a spus adesea că cea mai mare piedică în calea (re)unirii creștinilor este instituția papalității**¹⁸.

---

¹⁵ Grace Davie, *Is Europe an Exceptional Case?*, în *International Review of Mission*, Nr. 95/2006, pp. 248-251.

¹⁶ Richard Rymarz, *Living Vicariously: Some Implications of the New Evangelization for Catholic Schools*, în *The Catholic Social Science Review*, nr 7/2012, p. 111.

¹⁷ **”The Roman Pontiff, as the successor of Peter, is the perpetual and visible principle and foundation of unity of both the bishops and of the faithful”** – Papa Paul VI, *Constituția Dogmatică Lumen Gentium* (21 noiembrie 1964), Cap. III, Art. 23.

¹⁸ Norman Tanner, *The Church in Council. Conciliar Movements, Religious Practice and the Papacy from Nicaea to Vatican II*, Editura I.B. Tauris, Londra, 2011, p. 172.

Părintele Alexander Schmemmann spunea că principalul efect al secularismului în societatea contemporană este respingerea cultului: ”secularismul, după părerea mea, este, mai presus de toate, o negare a cultului. Accentuez: nu a existenței lui Dumnezeu, nu a unui anumit tip de transcendență și, prin urmare, a unui anumit tip de religii”¹⁹. Nimeni nu poate ști cu adevărat din exterior dacă un om crede în Dumnezeu sau nu, el își poate da seama din modul în care acesta privește cultul. Un om fără cult este unul fără Dumnezeu. În acest context am decis să critic decizia Arhidiecezei de Viena, care a făcut public în data de 19 septembrie 2012 un proiect de ”re-organizare” a parohiilor de pe raza Arhidiecezei, prin vocea Cardinalului Christoph Schönborn. Înainte de a specifica detaliile acestui proiect, fac mențiunea că cel amintit este membru al Consiliului Pontifical pentru promovarea Noii Evanghelizări, consiliu ce are ca obiectiv re-împrospătarea în mințile și în sufletele oamenilor a mesajului Evangheliei. Proiectul în cauză presupune reducerea numărului de parohii ale Arhidiecezei de la 660 (în 2012) la 150 într-un interval de 10 ani, deci până în 2022²⁰.

În fine, un element care contribuie mult la adâncirea crizei religioase din Vest este și răspândirea Islamului în Europa. Orice dezbateră a fenomenului răspândirii musulmanilor în Europa trebuie să înceapă cu discuția despre amploarea pe care acest fenomen o înregistrează. În ultima jumătate de secol, comunitățile europene au acceptat foarte mulți imigranți din Africa și Asia astfel că, astăzi, musulmanii constituie mai mult de 4,7% din populația Europei, după cum se observă în graficul din **Anexa 1**.

Dar statistica cea mai importantă legată de acest fenomen este cea legată de **natalitatea acestor comunități musulmane din Europa, care este de trei ori mai mare decât natalitatea celorlalte comunități europene**. Un raport al World Christian Encyclopedia²¹ susține că până în anul 2030, țări precum Franța, Germania și Olanda vor avea o populație musulmană de 20% – 25% cu tendințe exponențial ascendente²². În acest moment, statisticile arată că dacă toată populația musulmană a Europei s-ar aduna într-un singur stat, acest stat ar fi al șaptelea ca populație din

---

¹⁹ <http://ziarullumina.ro/analiza/opozitia-secularismului-fata-de-cult-lumea-moderna>

²⁰ Christa Pongratz – Lippitt, *Archdiocese of Vienna to undergo a radical parish reform*, în National Catholic Reporter, din 5-18 oct 2012.

²¹ lucrare de referință publicată de Oxford University Press, ce furnizează informații statistice despre religiile lumii, din toate statele, incluzând și statistici pentru viitor.

²² Prof. Dr. Philip Jenkins, *Demographics, Religion, and the Future of Europe*, în , Ed. Elsevier Limited, An 2003, p. 520.

Europa, mai mare decât România de două ori²³. Din cauza acestei mentalități, **astăzi, rapoartele națiunilor Vest-Europene privind natalitatea prezintă o realitate șocantă: în timp ce rata natalității normală, necesară unei populații pentru a se menține stabilă, este 2,1 copii la o femeie, Spania și Italia înregistrează o cifră de doar 1,2 copii la o femeie, iar Germania– sub 1,0 copii la o femeie. Acesta este doar unul dintre efectele depărtării de învățătura Bisericii.** Această statistică este relevantă dacă luăm în considerare faptul că nu pericolul prozelitismului din partea Islamului în Europa va face să crească numărul lor și mai mult, ci faptul că în grupul ermetic pe care îl formează, aceștia au o tendință mult mai mare de a face copii.

III. “NOUA EVANGHELIZARE” – PROIECT MISIONAR CATOLIC DE MARE ANVERGURĂ

În **partea a treia** am expus proiectul misionar romano-catolic al „re-evanghelizării”, legând apariția acestuia și de descreștinarea Europei, ca o consecință a tuturor aspectelor tratate în capitolul anterior. Apoi am expus enciclica „Redemptoris Missio” și elanul misionar pe care aceasta l-a pornit, prin instituțiile, studiile și planurile misionare cu acest profil al „re-evanghelizării”, dar și celelalte documente oficiale ale Vaticanului, ce au contribuit la dezvoltarea acestui concept misionar romano-catolic.

De aceea, după ce am văzut contextul social în care Biserica trebuie să își facă misiunea sfântă, voi arăta felul în care Biserica Catolică a reacționat la acest context social, dând naștere conceptului de ”nouă evanghelizare”. Mulți teologi s-au exprimat cu privire la acest concept și din acest motiv am menționat în cuprinsul lucrării doar pe aceia care au avut ceva nou de adus în mulțimea de sensuri pe care „noua evanghelizare” a ajuns să le aibă²⁴.

²³ Janice Broun, *God's Continent: Christianity, Islam, and Europe's Religious Crisis*, în *Religion, State & Society*, Nr. 38/2010, Issue 2, p. 191.

²⁴ alte studii cu cu subiectul „**evanghelizării Ad Gentes**” sau „**noii evanghelizări**” cercetate, care mi-au format anumite opinii sunt: Dancă, Wilhelm, *Identitatea creștină și valorile Europei de astăzi*, în *Dialog Teologic. Revista Institutului Teologic Romano-Catolic Iași*, Nr. 19/2007, 5 p; Dancă, Wilhelm, *Dumnezeu, Europa și religiile. Identitatea creștină și pluralismul religios*, în *Dialog Teologic. Revista Institutului Teologic Romano-Catolic Iași*, Nr. 19/2007, 17 p; Dancă, Wilhelm, *Omul recent și noua evanghelizare*, în *Dialog Teologic. Revista Institutului Teologic Romano-Catolic Iași*, Nr. 13/2004, 25 p; Gherguț, Alois, *Libertatea de a avea versus înțelepciunea de a crede în noua Europă postmodernistă*, în *Dialog Teologic. Revista Institutului Teologic Romano-Catolic Iași*, Nr. 19/2007, 9

Termenul de ”evanghelizare” a fost foarte rar întâlnit în lumea catolică de până la Conciliul II Vatican, nefiind utilizat în misiunea de propovăduire. În schimb, cei care făceau misiune atunci foloseau expresii pentru ”evanghelizare” precum ”activitate misionară”, ”propagarea credinței”, sau ”plantarea cuvântului”²⁵. Cu toate acestea, după Conciliul II Vatican, papii, și urmând exemplul lor Curia Romană și teologii catolici, au început să promoveze din ce în ce mai mult acest termen pentru definirea misiunii creștine de propovăduire²⁶.

Papa Paul al VI-lea a introdus termenul de ”evanghelizare” în Îndemnul apostolic „Nuntiandi Evangelii” (8 decembrie 1975). În acest document el spune că evanghelizarea este esențială pentru natura și pentru misiunea Bisericii Catolice. În acest sens, el afirmă că la Conciliul II Vatican ”evanghelizarea” a fost principala temă dezbătută, în încercarea de a pregăti Biserica pentru propovăduirea Evangheliei în secolul XXI.

După el, papa Ioan-Paul al II-lea²⁷ și-a dedicat întregul său pontificat pentru ”evanghelizare”. Primul act în această direcție a fost reorganizarea Curiei Romane în anul 1967. Atunci, el a redenumit ”Congregația pentru Propagarea Credinței” în ”Congregația pentru Evanghelizarea Popoarelor”. În plan misionar, acesta a fost tot un înnoitor și deschizător de drumuri pentru Biserica Catolică, fiind primul papă din istorie care a călătorit pe alte continente: la Locurile Sfinte (1964), în India (1964), în New York (1965), Portugalia, Istanbul și Efes (1967) etc., pentru care a și fost numit ”papa pelerin”. Tot el a introdus acest nou concept de ”nouă evanghelizare”. În Enciclica „Redemptoris Missio” (7 decembrie 1990) el cere din partea tuturor fiilor Bisericii Catolice aplicarea de noi metode de evanghelizare, cerere fundamentată pe apelul la sfințenie, care este calea tuturor oamenilor²⁸.

Urmașul papei Ioan-Paul al II-lea, papa Benedict XVI, în scurtul său pontificat, a preluat și a promovat și el termenul de ”evanghelizare” al Conciliului II

---

p; Lobato, Abelardo, *De Europa Contenda. Amintire și profecție*, în Dialog Teologic. Revista Institutului Teologic Romano-Catolic Iași, Nr. 19/2007, 14 p; Percă, Aurel, *Identitatea creștină într-un context social relativist*, în Dialog Teologic. Revista Institutului Teologic Romano-Catolic Iași, Nr. 19/2007, 14 p; Petraru, Gheorghe, *Evanghelizare și mărturie creștină prin cult*, în Dialog Teologic. Revista Institutului Teologic Romano-Catolic Iași, Nr. 19/2007, 12 p; Schuster, Hermann, Responsabilitatea creștinilor laici în societatea pluralistă a Europei, în Dialog Teologic. Revista Institutului Teologic Romano-Catolic Iași, Nr. 19/2007, 8 p.

²⁵ Avery Dulles, *John Paul II and the New Evangelization*, în America, Nr. 166/1992, Issue 3, p. 1.

²⁶ Edward McCormack, *As It Is in Heaven. Can re-imagining the Gospel revitalize the Church?*, în America, Nr. 207/10-17 octombrie 2012, p. 17.

²⁷ Pentru rolul lui misionar, Biserica Catolică l-a canonizat la data de 27 aprilie 2014, într-un eveniment unic în istorie: doi papi în viață canonizează doi papi din trecutul recent.

²⁸ Avery Dulles, *John Paul II and the New Evangelization*, în America, Nr. 166/1992, Issue 3, p. 2.

Vatican, înnoit de predecesorul său prin ”noua evanghelizare”²⁹. Însă, spre deosebire de carismaticul și ”ecumenistul” său predecesor, el a fost, încă de la desfășurarea lucrărilor Conciliului II Vatican, extrem de dur și de tranșant în afirmarea adevărului catolicismului și neadevărului celorlalte culte și confesiuni creștine, dând prin aceasta – din nou – ”noii evanghelizări” forma cuceritoare, dominatoare, care a caracterizat misiunea catolică încă din vremea agresivelor Cruciade. El afirma atunci că Biserica una a lui Hristos subzistă numai în Biserica Romano-Catolică, care este identică cu aceasta, chiar dacă Bisericilor Ortodoxe li se recunoaște titlul și calitatea de ”Biserici particulare sau locale, surori”³⁰. Această afirmație arată clar viziunea sa cuceritoare și antiecumenică, care dau un sens diferit eforturilor de ”re-evanghelizare”. Pentru eforturile de ”re-evanghelizare”, în sens concret, acesta a instituit ”Conciliul Pontifical pentru Promovarea Noii Evanghelizări” și a adunat în 2012, într-un ”sinod”³¹, 251 de episcopi care au căutat metode pentru ”noua evanghelizare”, așa cum voi arăta în continuare.

Actualul papă, Francisc, fiind și el un următor al acestei viziuni înnoitoare în misiunea Bisericii Catolice, a promovat și el, în stilul carismatic ce îl caracterizează deja, ”noua evanghelizare”. El a lăudat în mod special acțiunile asociațiilor laicului care au acest scop de a ”re-evangheliza” spunând că ”frecvent, ele aduc o ardoare pentru noua evanghelizare și o nouă capacitate de dialog cu lumea, prin care Biserica se înnoiește”³².

Deși Biserica a propovăduit constant mesajul Evangheliei prin slujbele săvârșite în biserici și prin adresările către nepracticanți și cei necredincioși, în special în Europa Occidentală și de Nord se observă un proces de de-creștinare³³, de îndepărtare de valorile creștine, care este îngrijorător. Omul secularizat nu mai caută în Biserică răspunsul la întrebarea ”cum să trăiesc?”³⁴. Dar obstacolele credinței pot să fie legate de Biserică (spre exemplu credința trăită pasiv sau în privat, refuzul de a fi educat în credință sau separarea dintre viață și credință) sau legate de elemente din

---

²⁹ Christopher Dickey, *The Vision of Benedict XVI*, în Newsweek, Nr. 145/2005, Issue 18, p. 3.

³⁰ Arhid. Prof. Univ. Dr. Ioan I. ICĂ jr, *Vatican, iulie 2007 - răspunsuri vechi la contexte noi. Radiografia unei autodefiniri*, în Revista Teologică, Nr. 3/2007, p. 1.

³¹ cu accepțiunea catolică a termenului, din punctul de vedere ortodox mai potrivit fiind termenul de ”conferință”.

³² Papa Francisc, *Îndemmurile Apostolice ”Evangelii Gaudium”* despre proclamarea Evangheliei în lumea de astăzi, cap II, art 29, 24 noiembrie 2013.

³³ *Ivy League Culture Wars*, în New Oxford Review, Nr. 79/2012, Issue 4, p. 2.

³⁴ Michael J. McCallion, Benjamin Bennett-Carpenter, David R. Maines, *Individualism and Community as Contested Rhetorics in the Catholic New Evangelization Movement*, în Review of Religious Research, Nr. 54/2012, Issue 3, p. 292.

afara vieții creștine deopotrivă (spre exemplu secularizarea, consumismul nihilist, hedonismul)³⁵. Așa a apărut nevoia unui nou proces de evanghelizare în aceste țări, care, cu noi metode, să facă auzit modelul evanghelic de trăire pentru acei oameni care nu au acces la căile clasice de propovăduire din cauza mediului social desacralizat din care fac parte³⁶. O interesantă definiție a conceptului de ”re-evanghelizare” o oferă *Arhiepiscopul romano-catolic Nikola Eterovic, secretarul general al Sinodului Episcopilor*, care spune că ”noua evanghelizare este expresia dinamismului intern al creștinismului”³⁷.

Referitor la necesitatea unei noi căi de evanghelizare a țărilor de veche tradiție creștină care s-au depărtat de Biserică, *Arhiepiscopul romano – catolic Salvatore Rino Fisichella, care este și președinte al Consiliului Pontifical pentru Noua Evanghelizare* a spus, în încheierea Sinodului amintit mai sus: „Este important să ținem cont de faptul că în pagina Evangheliei lui Ioan despre femeia samariteană, Iisus este cel care se adresează femeii, El nu așteaptă ca ceilalți să i se adreseze Lui. De aceea, cred că acum Biserica este cea care trebuie să îl interpeleze pe omul contemporan pentru a-l întreba cum se simte, cum înfruntă această situație de deșert pricinuită și de criza economică curentă, pentru a-i oferi adevărata apă care îi va potoli setea... Într-o perioadă de globalizare, este cu adevărat greu să spui cine are mai mare nevoie de ”noua evanghelizare”. Cu siguranță, este urgentă în Occident, pentru că dominația secularismului a dus la impresia unui deșert și la pierderea dramatică a sensibilității față de Dumnezeu. Cu toate acestea, efortul de transmitere a credinței primește o lecție importantă de la Bisericile tinere: numai în Africa, de exemplu, există peste 270.000 de cateheți”³⁸.

Cardinalul Francesco Coccopalmerio, președinte al Consiliului Pontifical pentru Texte Legislative a pus problema, în Sinodul Episcopilor mai sus amintit, dacă nu ar fi posibilă o cooperare între Biserica Catolică și celelalte biserici creștine, subliniind că personal consideră necesară o asemenea inițiativă. El a afirmat că separarea dintre Bisericile Creștine ”nu este fără vină în procesul de creștinării Bătrânului Continent... și ecumenismul sau măcar cooperarea intensă cu Bisericile Ortodoxe sunt foarte necesare întrucât și Biserica Catolică și

³⁵ <http://www.catholica.ro/2012/06/19/instrumentum-laboris-al-sinodului-pentru-noua-evanghelizare/>

³⁶ Arhimandrit Teofil Tia, *Reîncreștinarea Europei? Teologia religiei în pastorală și misiologia occidentală contemporană*, pp 12 – 55.

³⁷ <http://www.catholica.ro/2012/06/19/instrumentum-laboris-al-sinodului-pentru-noua-evanghelizare/>

³⁸ <http://www.catholica.ro/2012/10/30/sinodul-episcopilor-impuls-pentru-o-credinta-uneori-lenesa-si-obosita/>

Biserica Ortodoxă au provocări similare înaintea lor ... și ar prezenta un semn extraordinar pentru Islam³⁹. Această opinie este împărtășită și de teologul ortodox român care s-a referit cel mai mult la conceptul de „noua evanghelizare”, pr. Teofil Tia⁴⁰, care face o legătură de cauzalitate între această problemă și „noua evanghelizare”.

Acest punct de vedere este relevant în condițiile în care acceptăm că problemele cu care se confruntă Biserica Catolică în țările occidentale în prezent vor ajunge eventual, într-o mai mare sau mai mică măsură, să fie și problemele Bisericii Ortodoxe întâi în eforturile misionare din diaspora iar apoi și în țările majoritar ortodoxe. Punctul de vedere al cardinalului Coccopalmerio este împărtășit și de Mitropolitul Nicolae Corneanu care spune că ”o astfel de regenerare se impune în toate țările dominate până mai ieri de regimurile totalitare și comuniste. Nici în țările occidentale, unde <<secularismul >> s-a înrădăcinat puternic nu se poate spune că lumea n-ar trebui evanghelizată. Se simte adică pretutindeni nevoia re-încreștinării reale a oamenilor, lucru ce impune o serioasă și insistentă evanghelizare. Numai că lucrarea aceasta de evanghelizare reală nu o pot înfăptui <<evangheliștii>> unei confesiuni sau alteia în mod izolat, nu o pot desfășura eficace și cinstit aceia care nu urmăresc decât câștiguri pentru confesiunea proprie. Lumii contemporane îi lipsește cunoașterea aprofundată și practicarea integrală a principiilor evanghelice la care nu se poate ajunge decât prin unirea eforturilor tuturor confesiunilor”⁴¹.

Papa Ioan – Paul al II-lea spune în ”Redemptoris Missio” că în misiunea Bisericii Catolice de evanghelizare, aceasta trebuie să țină cont de trei piloni principali⁴². Primul pilon este concentrarea eforturilor misionare ale Bisericii Catolice pentru propovăduirea mesajului evanghelic acolo unde el nu a ajuns. Acesta este sensul primar sau clasic al noțiunii. Al doilea pilon este îmbrățișarea continuă a celor care sunt credincioși ”practicanți” și care răspund chemărilor Bisericii Catolice, fiind un exemplu și pentru ceilalți. Cel de-al treilea pilon este unul care, ierarhic vorbind, ar trebui să fie unul intermediar, dar din punct de vedere al noutății, este cel mai ”tânăr”. El se referă la atragerea celor care din indiferența lor, sau a păstorilor lor, s-au pierdut pe drum și trebuie aduși înapoi, deși unii dintre ei nu își mai recunosc

³⁹ <http://incaelo.wordpress.com/2012/10/16/>

⁴⁰ Arhimandrit Teofil Tia, *Reîncreștinarea Europei? Teologia religiei în pastorală și misiologia occidentală contemporană*, p. 460 ș. u.

⁴¹ Mitropolit Nicolae Corneanu, *Pe baricadele presei bisericești*, vol I, Editura Învierea, Timișoara, 2000, p. 199.

⁴² Avery Dulles, *John Paul II and the New ...*, p. 4.

Stăpânul. Acest al treilea pilon atrage necesitatea unei "noi evanghelizări", conform spuselor papei Ioan–Paul al II-lea în această enciclică.

IV. ASOCIAȚIILE LAICATULUI ÎN BISERICA CATOLICĂ – UN RĂSPUNS LA CHEMAREA MISIONARĂ PENTRU "RE-EVANGHELIZARE". O PREZENTARE SELECTIVĂ

Partea a patra a lucrării am rezervat-o abordărilor practice ale acestui curent misionar ce speră să întoarcă la credință poporul civilizat, dezvoltat, din vestul Europei. Totodată am făcut și prezentarea unor excese vizibile în cult sau în practica misionară, elucidând întrebarea dacă aceste excese sunt cauză a unei greșite înțelegeri a conținutului „re-evanghelizării”, sau sunt cauză a unui concept greșit dintru începuturi, și care este, deci, sortit eșecului.

John Francis Collins, teolog catolic și manager de proiecte la Oficiul Național pentru Evanghelizare din Australia, spune că în activitatea pe care o desfășoară, a observat în timp că diferențele între clerici și laici, toți oameni credincioși, au început treptat să dispară, și în lipsa acestor bariere a început să apară o nouă ierarhizare. *Pe cel mai de jos nivel, în viziunea sa, sunt ateștii, apoi sunt necreștinii care nu sunt activi în religia lor. Următoarea categorie, după părerea sa, este formată din oamenii credincioși religiei lor. După aceștia urmează categoria creștinilor necatolici dar al căror botez este recunoscut de Biserica Catholică drept valid, iar acestora le urmează creștinii catolici botezați. Înaintând, următoarea categorie este cea a creștinilor catolici care merg la biserică constant, iar superiori acestora, următoarea categorie sunt cei implicați în activitățile parohiale. Iar cel mai "avansat" nivel de participare la viața Bisericii Catolice, în viziunea sa, o reprezintă categoria de creștini catolici care participă la slujbele prilejuite de adunările cu specific teologic sau spiritual (duhovnicesc), adică cei care fac parte activă din asociațiile laicului.*⁴³

Mișcările de reînnoire în Biserica Romano-Catolică au avut ca o caracteristică comună faptul că au pornit din sânul comunităților, prin laicii de rând⁴⁴, atrăgând

⁴³ John Francis Collins, *New Evangelisation ...*, pp. 314-315.

⁴⁴ Agapit J. Mroso, *The Church in Africa and The New Evangelisation. A Theologico-Pastoral Study of the Orientations of John Paul II*, Editura Editrice Pontificia Universita Gregoriana, Roma, 1995, pp.

ulterior preotul lor, apoi episcopul lor și într-un final, acceptul (nu am întâlnit formula de "binecuvântare") Vaticanului. Am descoperit acest aspect interesant documentându-mă despre unele mișcări precum mișcarea Neocatehumenală, care numără, așa cum voi arăta, peste 40.000 comunități în lume și peste 1 milion de membri⁴⁵, toți fiind foarte activi.

Neocatehumenatul este lăudat în anul 1974 de către papa Paul VI care spunea, într-o audiență generală "Such joy and such hope you give us with your presence and with your activity... Living and promoting this reawakening is what you call a form of "after baptism" which will be able to renew in today's Christian communities those effects of maturity and deepening that, in the primitive Church, were realised by the period of preparation for baptism"⁴⁶. Este deci adevărat că Neocatehumenatul este un răspuns al poporului, orientat în direcția "noii evanghelizări" promovate de Vatican, așa cum avea să fie confirmat mai târziu, prin vocea papilor, până la actualul **papa Francisc, care le spune Neocatehumenilor : "I thank the Lord for the joy of your faith and for the passion of your Christian witness ... I thank you for all you do in the church and in the world ... as you continue to reach out to areas in need of the new evangelisation"⁴⁷.**

Mișcarea a fost confirmată de Vatican în anul 2008, așa cum voi arăta, la 44 ani după apariția ei. Mișcarea Focolarelor sau Lucrarea Mariei (Work of Mary), o altă asociație internațională a credincioșilor, cu Drept Pontifical⁴⁸ a primit recunoașterea Vaticanului prin acordul Conciliului Pontifical pentru Laici la data de 29 iunie 1990, la 47 ani după ce a luat naștere.

Din aceste observații am tras concluzia că, spre deosebire de experiențele misionare din Biserica Ortodoxă, o caracteristică specifică Bisericii Catolice este apariția acestor mișcări ale laicului din proprie inițiativă, nu la inițiativa Bisericii, prin vreun reprezentant al ei⁴⁹, ci la inițiativa și din dorința creștinilor, tot creștinii aducându-le pe acestea la maturitatea deplină. Această reacție întârziată are și consecințe nefericite. Spre exemplu, mișcarea Focolarelor, care a început prin a se

---

89-92.

⁴⁵ <http://www.zenit.org/en/articles/kiko-arguello-meets-with-benedict-xvi>

⁴⁶ Discursul Papei Paul VI către comunitățile Neocatehumenatului cu ocazia audienței generale, din data de 8 mai 1974, în *Notitiae*, Nr. 94-96/1974, p. 230.

⁴⁷ <http://ncronline.org/news/spirituality/pope-neocatechumenal-way-work-unity-respect-local-cultures>

⁴⁸ <http://www.laici.va/content/laici/en/sezioni/associazioni/repertorio/opera-di-maria.html>

⁴⁹ Prin comparație, mișcarea Oastea Domnului a apărut la inițiativa preotului Iosif Trifa și a primit imediat binecuvântarea mitropolitului Nicolae Bălan al Ardealului, Asociația Liga Femeilor Creștine Ortodoxe din România a apărut la inițiativa ierarhului locului, etc.

adresa creștinilor catolici, a ajuns ulterior să se adreseze și celorlalte confesiuni creștine, apoi și cultelor necreștine și într-un final și celor fără vreo credință religioasă. Ori, dacă nu mai este o condiție sine qua non împărtășirea de cuvântul și Tainele Bisericii, nu văd cum mai poate rămâne în Biserică o asociație ale cărei singure scopuri rămase sunt comuniunea și filantropia. Dar este cert faptul că activitatea misionară se desfășoară ”de jos în sus” sau ”de la opincă la vlădică”. Așa cum voi arăta mai jos, cea mai importantă ”asociație a laicului” din Biserica Catolică, Neocatehumenatul, a apărut cu 15 ani înainte de prima menționare a termenului de ”nouă evanghelizare”, dar cu planul misionar orientat exact în direcția a ceea ce se va numi 15 ani mai târziu ”noua evanghelizare”. De altfel, această asociație a fost în deplină armonie cu noua orientare a Conciliului II Vatican, fiind lăudată de Congregația pentru Venerare Divină, în 1974, care spunea că ”un exemplu excelent al acestei înnoiri (a Conciliului) se poate găsi în comunitățile Neocatehumenatului ... (care au) un itinerariu catehumenal care urmărește toate acele faze pe care catehumenii le urmau în Biserica Primară, până la primirea Tainei Botezului”⁵⁰.

Acest lucru ne poate îndreptăți să credem că direcțiile misionare promovate de Vatican sunt de fapt copierea, acceptarea sau oficializarea direcției misionare care este apărută de fapt în rândul credincioșilor. Nu mai puțin interesant este și contextul în care Vaticanul va fi acceptat la 8 ianuarie 2012, prin vocea ”Congregației pentru Venerare Divină și Disciplina Sacramentelor”, practicile liturgice inovatoare ale mișcării Neocatehumenatului, pe care le voi prezenta mai jos, așa cum anunță pagina oficială a ”Conciliului Pontifical pentru Laici”⁵¹: ”I encourage you to offer your original contribution to the cause of the Gospel. In your precious work always seek profound communion with the Apostolic See and with the pastors of the particular Churches, to which you belong: the unity and harmony of the ecclesial body are an important witness to Christ and his Gospel in the world where live ... a little while ago I was reading **the Decree by which they are approved celebrations in the "Catechetical Directory of the Neocatechumenal Way," which are not strictly liturgical, but are part of the itinerary of growth in the faith.** It 's another element that shows you how the Church accompanies you attentively in a patient discernment, that understands your richness but also looks to the communion and harmony of the

---

⁵⁰ Piccolo Totò, *The Neocatechumenal Way*, în *The Australasian Catholic Record*, Nr. 89/2012, Issue 2, p. 177.

⁵¹ <http://www.laici.va/content/laici/en/media/notizie/comunicato-del-pontificio-consiglio-per-i-laici--approvazione-de.html>

whole *Corpus Ecclesiae* ... ”⁵². Pe de o parte, din prima parte a fragmentului citat, vedem recomandarea papei pentru Neocatehumenali să rămână fideli Scaunului Romei (deci să nu se răzvrătească⁵³), iar pe de altă parte vedem acceptarea compromisurilor făcute de aceștia. Cel mai grăitor compromis este cel referitor la schimbarea formei Liturghiei catolice și la împărtășirea în jurul unei mese, stând pe scaun și frângând și împărțind Sfântul Trup, iar apoi plimbând Sfântul Potir de la un credincios la altul, împărtășindu-se din amândouă. Conciliul II Vatican a făcut, în accepțiunea oficială, toate adaptările liturgice necesare în acest sens (vernacularul, schimbările de vocabular, modificarea altarului, și al ”Sfintei Mese”, rotația altarului spre oameni, schimbările de arhitectură etc.) și nu ar fi trebuit să intervină și alte forme ale cultului⁵⁴.

Aceasta mi s-a părut o schimbare majoră în condițiile în care, de la Conciliul de la Trident (1545-1563) și până la recunoașterea oficială a acestei practici, în 2012, în Biserica Catolică doar clericii se împărtășeau cu Sf. Trup și cu Sf. Sânge, laicii împărtășindu-se doar cu Sf. Trup timp de 449 ani. Această schimbare, dacă ar fi survenit natural, ar fi trebuit să fie subiectul unui Conciliu similar celui de la Trident, Conciliu care să hotărască revenirea la practica împărtășirii credincioșilor și cu Sf. Sânge, așa cum este și a fost dintotdeauna în Biserica Ortodoxă. Forma în care a fost acceptată această nouă Euharistie catolică și faptul că odată cu acordarea acceptului a fost întărită și recomandarea către Neocatehumenali de a rămâne fideli Sfântului Scaun, ne face să ne punem întrebări asupra condițiilor în care au avut loc aceste evenimente.

V. PERSPECTIVE ALE ”RE-EVANGHELIZĂRII” ÎN SPAȚIUL ORTODOX

---

⁵² http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/speeches/2012/january/documents/hf_ben-xvi_spe_20120120_cammino-neocatecumenale_it.html

⁵³ Despre relația tensionată dintre rangurile inferioare și superioare în cadrul Bisericii Catolice și despre atitudinea preoților vis-a-vis de unele probleme dezbătute în societate și în Biserica Catolică, prin comparația între opiniile pre și post Vatican II, se poate citi mai pe larg în: Andrew Greeley, *The Catholic Revolution. New Wine, Old Wineskins, and the Second Vatican Council*, Ed. University of California Press, Los Angeles, 2004, pp. 1-3.

⁵⁴ Romano Amerio, *Iota Unum. A Study of Changes in the Catholic Church in the XXth Century*, Editura Sarto House, Kansas City, 1998, pp. 611-655.

Partea a cincea a lucrării concentrează aspectele ortodoxe asupra conceptului, atât la nivelul dezbaterilor cât și la nivelul practic, aplicat. Totodată, printre aspectele practice am menționat și unele implicații ale nou anunțatului Sinod Pan-Ortodox din anul 2016.

Deși este cea mai nedezvoltată dintre toate opiniile pe care am reușit să le strâng cu privire la conceptul de „re-evangelizare”, opinia **părintelui Stăniloae** mi se pare că trebuie să fie amintită în acest subcapitol prima, din mai multe motive. Primul motiv este acela că, deși nu a dezvoltat acest subiect al ”re-creștinării Europei” pr. Stăniloae are o frază încărcată cu semnificații misionare și spirituate: „**dacă aș fi din nou tânăr, aș face totul pentru recreștinarea Europei**”⁵⁵. Deducem că această orientare a misiunii ortodoxe îl preocupa foarte mult, văzând depărtarea treptată de Dumnezeu a Europei. Și, prin urmare, nu putem crede că se referea prin afirmația de mai sus la Estul Europei, care era ținut departe de Dumnezeu forțat, de autoritățile ateiste, sau mai degrabă „anti-teiste”.

Părintele profesor Ion Bria, misiolog român ancorat în realitățile religioase din Occidentul European, vorbea despre necesitatea reconstrucției creștinismului, pentru a ieși dintr-un amalgam de paradigme și alternative religioase concurente⁵⁶. Explicând teologia acestuia, **părintele conferențiar David Pestroiu** spune că ”lucrarea unei noi evanghelizări a Europei, în contextul dificil al instalării unei societăți postmoderne și postcreștine, constituie marea provocare a creștinismului, indiferent de confesiune, odată intrat în mileniul III”⁵⁷. Despre ”noua evanghelizare”, părintele Ion Bria spunea că aceasta trebuie ”să devină un proces unificator, un efort reconciliator pentru toți creștinii”⁵⁸.

Părintele profesor Nicolae Moșoiu vorbește despre ”re-evangelizarea Europei” într-un scurt, dar elocvent fragment, parte a unui studiu⁵⁹. Pe scurt, fragmentul exprimă opinia părintelui conform căreia, asociată cu noțiunea de ”re-

---

⁵⁵ DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Locțiitor de Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, Comori ...*, p. 1.

⁵⁶ Pr. Lect. Univ. Dr. David Pestroiu, *Părintele prof. dr. Ion Bria – misionar al Ortodoxiei*, în *Relevanța operei Părintelui Profesor Ion Bria pentru viața bisericească și socială actuală. Direcții noi de cercetare în domeniul doctrinei, misiunii și unității Bisericii*, Editura universității ”Lucian Blaga”, Sibiu, 2010, p. 445.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 445.

⁵⁸ Pr. Lect. Univ. Dr. Vasile Vlad, *Dinamica Ortodoxiei: Identitate și înnoire – în perspectiva Părintelui Profesor Ion Bria*, în *Relevanța operei Părintelui Profesor Ion Bria pentru viața bisericească și socială actuală. Direcții noi de cercetare în domeniul doctrinei, misiunii și unității Bisericii*, Editura universității ”Lucian Blaga”, Sibiu, 2010, p. 454.

⁵⁹ Pr. Lect. Dr. Nicolae Moșoiu, *Unitatea și catolicitatea Bisericii*, în *Revista Teologică*, Nr. 1/2007, p. 15.

evangelizare” a papei Ioan-Paul al II-lea, este oferirea de scuze pentru ”ceea ce s-a întâmplat nefiresc în istoria creștinismului occidental: inchiziția, lipsa unei poziții ferme împotriva sclaviei și colonialismului, persecutarea și chiar condamnarea la moarte a unor oameni de știință, jefuirea Constantinopolului în timpul celei de-a IV-a Cruciade...”⁶⁰. Părintele profesor trage concluzia că abia la sfârșitul mileniului al II-lea am început să realizăm cu toții că Evanghelia nu a fost propovăduită cum trebuie peste tot și că s-au încălcat grav învățăturile creștine, în primul rând de către cei care le predicau.

Este cunoscut faptul că diaspora ortodoxă românească se populează cu preoți misionari ortodocși români, împreună cu episcopul lor, pentru a propovădui Ortodoxia. Dar dacă și credincioșii ortodocși ar răspunde cu o ardoare asemănătoare acelor familii catolice din mișcarea Neocatehumenatului, care fac misiune pe unde îi trimite Biserica, cred că ar avea loc o adevărată explozie a creștinismului ortodox în Europa.

Mai mult, studii referitoare la subiectul imigranților arată faptul că procesul de migrare este numit și ”procesul de teologizare”, deoarece imigranții nu numai că își continuă practicile religioase în noile țări în care merg, ci ajung chiar să fie mult mai religioși. Dacă nu erau practicanți înainte de a migra, acum devin practicanți într-o proporție foarte mare. Pe lângă rolul pe care parohia lor nouă îl are în sporirea sentimentului religios al imigranților, aceasta îi va apropia în număr foarte mare și pentru că acolo, în activitățile parohiei, aceștia își vor păstra și exprima identitatea națională⁶¹.

Rolul Bisericii Ortodoxe, și în special a Bisericii Ortodoxe Române în Europa este cu atât mai important, cu cât, un avantaj al globalizării este și libera circulație a cetățenilor între state. Astfel, cetățenii români au începând cu anul 2014 și dreptul de a lucra în țările în care aveau deja dreptul să circule. Acest fapt implică avantaje sociale numeroase, dar și avantaje pe plan religios, întrucât aceștia se vor aduna, conform studiilor și a exemplelor practice, în jurul parohiei lor, care îi și ține împreună.

Acest aspect este cu atât mai relevant în contextul în care naționalismul cunoaște un declin în vestul european, spre deosebire de Estul Europei⁶². De aceea, cu mici excepții izolate, aceștia sunt primiți și respectați în țările în care ajung. Spre

⁶⁰ *Ibidem*, p. 15.

⁶¹ Margaret, Magat, *Teachers and New Evangelizers for their Faith: Filipina Domestic Workers at Work in Italy*, în *Paedagogica Historica*, Nr. 43/2007, Issue 4, p. 606.

exemplu, atitudinea vienezilor față de imigranții lor este cât se poate de tolerantă, recunoscut fiind faptul că fără aceștia orașul nu s-ar fi dezvoltat în ultimii 30 ani, ci ar fi cunoscut o scădere mare a numărului de locuitori și a calității vieții. Iar frecvența cu care aceștia participă la slujbe constituie și un exemplu pentru creștinii catolici care au uitat de acest aspect al vieții, care face parte din tradiția lor.

Consider că este foarte important ca aceste lucruri să fie luate în calcul și este foarte benefic ca Biserica Ortodoxă să fie alături de fiii ei din vestul european, mai ales în contextul în care mulți specialiști spun că estul european are același destin cu vestul european, dar cu o generație în urmă⁶². De aceea, ținând cont de faptul că valul secularizării încă lovește, Biserica Ortodoxă poate fi mai pregătită, știind ce urmează în viitorul apropiat, ce greutăți și ispite vor întâmpina creștinii ortodocși din vestul Europei.

Totodată, consider că printre beneficiile eforturilor ecumenice se numără și întărirea autorității Bisericii creștine, în fața tuturor inamicilor veacului acestuia, enumerați în această lucrare⁶⁴.

Un alt aspect benefic al acestor eforturi comune este legat de faptul că deși trăim într-un secol al democrației și totodată al globalizării, în care "superstatele" formează "superguverne" cu propriile "super coalitii militare", nu este cu puțință încă să se oprească de către toate acestea prigonirea creștinilor. Din aprilie 2011 și până în aprilie 2014, în Siria au fost omorâți 140.000 creștini, iar 2,6 milioane de creștini sunt refugiați în țările vecine Siriei, pe lângă cei 6,5 milioane care sunt strămutați intern⁶⁵. Din aceste situații se vede că vremea de ocrotire a creștinismului de către fericitul și Sfântul Împărat Cosntantin cel Mare a fost un moment care nu se repetă în zilele noastre, soarta creștinismului fiind astăzi chiar opusă. De aceea cred că eforturile de propovăduire (misiune) și solidaritate între Bisericile Ortodoxă și Catolică sunt esențiale, peste diferențele interconfesionale.

CONCLUZII

---

⁶² Mattei Dogan, *Nationalism in Europe: Decline in the west, revival in the east*, în *Nationalism and Ethnic Politics*, Nr. 3/2007, Issue 3, p. 67.

⁶³ Mattei Dogan, *Nationalism in Europe: Decline in the west, revival in the east*, în *Nationalism and Ethnic Politics*, Nr. 3/2007, Issue 3, p. 75.

⁶⁴ Prof. Dr. Nifon Mihăiță, *Dialogue and Orthodox Mission Today*, în *International Review of Mission*, Nr. 102/2013, Issue 1, pp. 106-109.

⁶⁵ <http://www.ncregister.com/daily-news/jesuit-priest-murdered-in-syria-witnessed-to-christs-love/>

Ultima parte a cercetării mele, concluziile, este rodul analizării tuturor aspectelor prezentate anterior, întrucât am putut determina valoarea de adevăr a efortului de „re-evangelizare” ca mișcare misionară, precum și gradul de succes pe care acesta îl înregistrează și îl va înregistra în viitor.

Noutatea cu care poate veni Ortodoxia, în desăvârșirea acestui curent misionar este exprimată cel mai bine prin metoda comparativă, observând categoriile existente de misiune creștină, așa cum am arătat: misiunea informativă, misiunea educațională, misiunea apologetică și misiunea prozelitistă sau care convertește. În termeni evanghelici, această ultimă abordare în misiune este adevărata creștinare, deoarece respectă porunca Mântuitorului de a boteza în numele Sfintei Treimi⁶⁶ (Mt 28, 18-20). El nu ne-a cerut doar să informăm oamenii asupra existenței Lui (misiunea informativă), nu ne-a cerut doar să îi învățăm pe oameni despre El și despre viața morală a creștinului (misiunea educațională), nu ne-a cerut doar să le cerem recunoașterea acestor lucruri ca fiind adevărate (misiune apologetică), ci mai mult, să fim **pescari de oameni**. De aceea misiunea creștinilor nu poate fi decât totală, iar cei ce impun co-existența pe tărâmul european a tuturor religiilor trebuie să recunoască acest lucru, fără de care creștinismul nu ar mai fi același.

Din acest punct de vedere, „re-evangelizarea” trebuie să se încadreze, prin componentele care alcătuiesc acest concept, în această a patra categorie. Dacă „re-evangelizarea” vrea să aducă ceva nou în sufletele celor ce sunt robi ai akediei, ea trebuie nu doar să se limiteze la a informa, nici doar la a educa oamenii moral, nici doar la a le cere recunoașterea acestor valori (**majoritatea creștinilor care au nevoie de „re-evangelizare” în această categorie se încadrează deja, însă știm că și diavolul știe și recunoaște tot cuprinsul Evangheliei**), ci la o reîntoarcere a acestora la staulul lor, ca și practicanți și mărturisitori vii ai acestor adevăruri.

Considerând cele spuse în această concluzie, așa cred că trebuie să fie misionarii zilelor noastre, pentru locurile în care Biserica Ortodoxă Română este prezentă și acesta este contextul în care „re-evangelizarea” este un imperativ și pentru noi.

---

⁶⁶ Petros Vassiliadis, *Mission and Proselytism. An orthodox understanding*, în *International Review of Mission*, Nr. 85/1996, p. 259.

Pentru ortodocși, asta este ceea ce ar trebui să aducă nou ”re-evanghelizarea” – o înnoire a pastorației și a misiunii sincere și blânde, prin mărturie proprie sub sloganul ”**dimineților misionare**”, care ne cheamă pe toți. Niciun creștin nu este ocolit de acest mandat de a fi misionar⁶⁷, dar din partea teologilor și a clericilor se cere și o anumită conduită în misiunea lor, fiecare dintre ei fiind întotdeauna asociat cu imaginea întregii Biserici Ortodoxe. **Este ceea ce părintele profesor Ion Briana nunea „re-descoperirea Ortodoxiei în Europa”⁶⁸.**

Iar pentru catolici – ”**liturgia de după Liturghie**” și mărturia proprie în propovăduire, adică renunțarea la atitudinea cuceritoare în misiologie și la centralizarea tuturor demersurilor misionare și a inițiativelor credincioșilor prin conceptul de ”Vicarius Filii Dei”. Pe lângă acest aspect, este important și faptul că evanghelizarea trebuie să fie însoțită de Euharistie, fără de care nu are niciun folos. Luca și Cleopa au fost evanghelizați intens de Mântuitorul însuși, dar abia la sfârșit au avut folos și au înțeles totul, de unde înainte nu au înțeles nimic⁶⁹. Am arătat că această problemă există, teologii catolici neconsiderând o tragedie pierderea propriilor biserici, atâta timp cât încă mai există asistența socială în ceea ce era înainte o parohie.

---

⁶⁷ prof **Karl Rahner** îi nunea pe creștinii care poartă în ei harul (grația) creștin, dar care nu sunt conștienți de el cu termenul de „**creștini anonomi**”, în Pr. Prof Dr. Dumitru Popescu, *Ortodoxie și ...*, p. 112.

⁶⁸ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1995, pp. 233-235.

⁶⁹ Idee exprimată de Pr. Prof. Mihai Himcinschi la Școala Internațională de vară ”MĂRTURIE ȘI SLUJIRE MISIONARĂ ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ” desfășurată în perioada 01 – 05 iulie 2013 la Mănăstirea Oașa.